

BÁTORI MÁRIA

Opera két felvonásban ❖ *Opera in Two Acts*

Szöveg ❖ *Text by*

BENJÁMIN EGRESSY

MAGYAR SZÖVEGKÖNYV ❖ *ENGLISH TRANSLATION OF THE LIBRETTO*

Első felvonás ❖ *Act One*

Várpiac Budán, virágokkal elhintve, bíborozott trón

Market in the Buda castle strewn with flowers, a purple throne

SCENA I

Nép minden rendből, a győző Istvánt várva

People of all ranks, waiting for the triumphant István

NO. 1

CORO

KÓRUS Szendén, miként lenge holdfény,
CHORUS mosolyg ránk a bék' angyala,
a ború e hazának egéről
Dalmát fölébe szárnyala.

A letipratott tar határok
nemsoká áldást termenek,
és a harci ménék vérnyomán
arany kalászkok lengenek.

Az özvegyek kisírt szemén
már örömkönyűk ragyognak:
lesz mit szelni, lesz mit adni
kenyért esdő magzatjoknak.

ASSZONYOK Ki az, ki feltörlé
WOMEN a sírok könnyeit?
S hős karja szétveré
lázadók sergeit?

KÓRUS István, az érekarú,
CHORUS Kálmánnak hős fia;
megtetszik, hogy Árpád
vériből származa.

FÉRFIAK Ki érdemel babért,
MEN ki nyert erős csatát,
ki tette semmivé
a latrok táborát?

KÓRUS István, az érekarú,
CHORUS Kálmánnak hős fia;
megtetszik, hogy Árpád
vériből származa.

Éljen soká a hős,
a harc erős fia,
áldást hintsen reá
a béke angyala!

Hintsünk virágokat
a dicsőnek utára.
Békét deríte ő
a nyomor hazára.

Gracefully, as the slender moonlight,
the angel of peace smiles at us.
Gloomy clouds have lifted from our sky
and drifted above Dalmatia now.

Barren lands will yield again,
and golden grain sprouts
where battle studs
galloped on blood trails.

Tears of joy brightens
the sad eyes of widows:
there will be bread to slice
and feed to their needy children.

Who has wiped the tears
from crying eyes?
Whose triumphant arms
have scattered the rioting hordes?

István, the man with iron arms,
heroic son of Kálmán.
Now it shows,
his ancestor was Árpád.

Who deserves
the wreath of triumph
for winning a gory battle
and destroying the rebelling pack?

István, the man with iron arms,
heroic son of Kálmán.
Now it shows,
his ancestor was Árpád.

Long live the hero,
the strong warrior!
The angel of peace
may bless him!

Scatter with flowers
his triumphant way.
He has brought peace
to the wretched country.

SCENA II

Előbbiek, Király, Árvai, Szepelik, tanácsosok, kíséret
The same, King, Árvai, Szepelik, counsellors, entourage

KIRÁLY *(belép, a trónt elfoglalja)*
 KING Üdvöz légy, melegkeblű nép! Köszöntlek fiam nevében.
 Hódoljatok neki mint hű alattvalók: mert mától fogva
 övé a trón, ő lesz atyátok, a törvények szigorú megtartója.

KÓRUS Éljen az ércskarú,
 CHORUS Kálmánnak hős fia!

ÁRVAI *(Szepelikhez)*
 Nézd a botor népet, mint rivall kedélye mámorában,
 mint villog az öröm vad szemükből, mily vágyva várják a
 dölyfös herceget, mintha a magyarok istene emberi alak-
 ban térne hozzájuk.

SZEPELIK Hadd el, majd nem rivall, ha a gőgös mint király nyakuk-
 ra lép. De minő sorsot várhatunk, amidőn mint herceg
 fel sem vett bennünket?

ÁRVAI, SZEPELIK Majd igyekezünk követ hengeríteni utába.

SCENA III

Előbbiek, hírnök jelent
The same, messenger reports

HÍRNÖK Közelg a győző tomboló hadával, a harci zászlók már
 MESSENGER közel lobognak.
(el)

NO. 2

MARCIA ONGARESE TRIONFALE

KÓRUS Itt jön a királyfi vitéz hadával,
 CHORUS megveré az ellent erős karával.
 Éljen István, éljen a királyfi,
 s kik honért csatáztak, egyig éljenek!

ÁRVAI, Itt jön a bitorló tomboló hadával,
 SZEPELIK nem hoz-e vajon kéjhölgyeket magával,
 kiknek lágy ölében hon gondját temetve
 édelegne buján.
 És pazar kezekkel hízlálná fel őket
 a szegények zsírján.
 Jöjj, kevély királyfi, vannak emberek,
 kik örömkelyhedbe mérget öntenek.

SCENA IV

Előbbiek, István tömérdek hadinéppel
The same, István and troops of warriors

ISTVÁN Üdvöz légy, jó Atyám! győzelemmel térek vissza. A trón
 ismét erős alapon nyugszik, leverém annak rendítőit,
 nehéz igába hajtám fejöket. Íme, ezen három fő lázadó-
 kat megbénítva, győzelmem jeléül hozom lábaidhoz.

ARIA CON CORO

ISTVÁN Láttam, hazám, szétdúlt határidat,
 mely tönkre lőn örök viszály miatt.
 Ki vétke az, melyért megátkoza
 ily súlyosan az Úr, szegény haza?

FÉRFIAK De egykor eljövend a boldog pillanat,
 MEN hogy rólunk elvegye a súlyos átkokat.

ISTVÁN De egykor eljövend a boldog pillanat,
 hogy rólad elvegye a súlyos átkokat,
 és polgárod a béke lágy karjain szunnyad el.
 Ó, üdvhozó idő, jövel!

FÉRFIAK Ó, üdvhozó idő, jövel!
 MEN

(enters, takes the throne)

God bless you, benevolent people! I welcome you in the
 name of my son. Pay homage to him as loyal subjects – he
 is acceding to the throne today. He will be your father,
 the strict keeper of laws.

Long live the man with iron arms,
 heroic son of Kálmán!

(to Szepelik)

Behold the brainless mob, how they holler in drunken
 rapture, behold the elated glint in their savage eyes –
 awaiting the haughty prince, as if he were the God
 almighty of all Hungarians incarnate in human disguise.

Enough. Their hollering will die down as soon as he
 becomes king and arrogantly steps on their necks. What
 can we expect from a king who, as a prince, never even
 noticed us?

We shall put obstacles in his way.

The great victor is approaching with his rampant troops,
 brandishing battle banners.
(exit)

Here comes the young prince with his courageous troops.
 He defeated the enemy with his strong arms.
 Long live István the prince,
 long live the warriors who fought for the country!

Here comes the usurper with his rampant troops.
 Does he not bring with him women of pleasure,
 to bury our country's worries
 in their luscious groins?
 He would be ready to tallow them
 on the blood of the poor.

Come, haughty prince, there are a few of us
 who will pour venom in your cup of joy.

Greetings, my dear father! I return from a triumphant
 battle. The throne has firm foundations once again – I
 defeated and enslaved those who had put it in danger. As
 a mark of their defeat, I bring the three main rebels
 bound to your feet.

I have seen, dear motherland, your troubled borders,
 spoiled with unending discord.
 Whose sin was it that brought the wrath
 of God on our poor country?

One day the blissful moment comes
 when the solemn curse is lifted from us.

One day the blissful moment comes
 when the solemn curse is lifted from you, and
 your citizens can sleep again in the mellow arms of peace.
 Time of redemption be upon us!

Time of redemption be upon us!

- ISTVÁN Mint megverém a pártütő hadat,
úgy meglakol, az égre esküszöm,
vére omlik el, vére omlik el,
ki sérti joggal szerzett szent hazám.
- ISTVÁN, FÉRFIAK De egykor eljövend a boldog pillanat *stb.*
MEN
- KIRÁLY Híven betöltéd honfi tisztedet. De mért híválak ily gyorsan haza, halljad: Nőd, Judit, mint írák, meghalálozott; fiadhoz is kevés a remény. Álmos és Béla csak alkalmat lesnek a párt zászlóját felütni. A hon java kívánja, hogy nőt válassz magadnak, kitől az ország örökösst nyerjen, és Árpád háza örökre fennmaradjon.
- ISTVÁN Atyám, azt nem cselekszem!
- KIRÁLY Hogyan, te ellenállsz?
KING és a hon javát feledve
mersz itt nemmel felelni?
- ISTVÁN Atyám! örömnepunkat így mérgested-e meg?
En kényszerítve voltam,
midőn a hon javáért
szívérzeményim ellen
nőül vevém Juditot.
Mit nyert ezáltal a hon?
- KIRÁLY Hallgass! Ne ingerelj!
KING
- ISTVÁN Még egyszer, Istenemre!
báb lenni nem fog István!
- KIRÁLY Fiú! dacolsz atyáddal,
KING nem félsz az ég urától?
- ÁRVAI Hadd el, király, mi haszna
rá vesztegetned a szót?
Mit ér szaladni hegynek?
Semmit sem ér beszéded,
érc kebléről lepattan, mint hab,
mit a dühös szél a sziklafalra csapkod.
- ISTVÁN Te alávaló, hogy mersz
uradnak szembeszállni?
- ÁRVAI Félő, király, ő maholnap
nyakadon ül.
- SZEPÉLIK Ne félj, uram, hogy Árpád
Istvánban fog kihalni!
Leányvár-ra menj, királyom,
két herceget talál-sz ott,
egy buja hölgy ölében.
- KIRÁLY Ezt kellett megérnem!
KING
- ISTVÁN Szűnj meg, pokol szülötte!
- ÁRVAI, SZEPÉLIK És Bátor-i Mária e buja hölgy.
Meglásd, uram, megérjük,
hogy őt nyakunkra hozza.
Mivé levél, Magyarhon!
Egy kores legyen királyod?
Eb, aki őt uralja!
- ISTVÁN (*dühösen*)
És ezt nékem, ti szörnyek?
Mi tart, hogy e helyen itt
nem zúzlak össze, kígyók?
(*ünnepélyesen*)
Jó, halld tehát királyom,
parancsodat betöltöm.
Ím, esküszöm tenéked,
hölgyet veszek magamnak;
hölgyet, kihez hasonló
nem ült királyi széken.
És Bátor-i Mária e deli hölgy!
És ezt mind beteljesítem,
Isten engem úgy segítjen!
- As I have beaten the rebelling hordes,
I swear to God, so will his blood be shed,
whoever dares to assault
my sacred, legitimate motherland.
- One day the blissful moment comes, *etc.*
- You have fulfilled your patriotic duties. Why have I summoned you so hastily? Your wife, Judit, has passed away. There is little hope for your son. Álmos and Béla are on the outlook to dissent. The interest of the country calls for you to choose a wife, who bears the country an heir – and the house of Árpád will live on forever.
- Father, I cannot do that!
- What? Are you opposing me,
sweeping aside what is best for the country?
How dare you turn me down?
- Father! Why are you spoiling
this cheerful day?
I was forced
to wed Judit
against the will of my heart,
just for the benefit of our country.
What good did it do for the country?
- Enough! Do not vex me!
- I swear by God!
István will not be a puppet again!
- Son! Do you oppose your father?
Do you not fear the Lord of the heavens?
- It is not worth
wasting your time, Your Majesty.
Is it worth running up the slope?
Your words fall on deaf ears
and bounce off his callous bosom like the spume
that the angry wind splashes against the solid rocks.
- You rascal, how dare you
oppose me?
- My fear, Your Majesty, is that he will
soon grow beyond you.
- Do not fear, Your Majesty, that the house of Árpád
will die out with István!
Go to Leányvár
and you will find two princes
in the arms of a lascivious lady.
- I had to live to see this shame!
- Enough of you, devil's messenger!
Bátor-i Mária is this lascivious lady.
One day he will bring her upon us,
Your Majesty!
What has happened to poor Hungary!
A bastard is to be our king?
Honest men will not obey him!
- (*in anger*)
Did you address this to me, you monsters?
What holds me from crushing you
here and now, you snakes?
(*solemnly*)
Hear me, Your Majesty!
I shall obey your orders.
I swear to you
that I will find a woman,
the like of who
has never sat on a royal throne.
This fair lady is Bátor-i Mária!
I shall carry it through,
God help me!

NO. 3
 QUARTETTO CON CORO

ISTVÁN Ó, dicső nap! rejtse el fényes arcodat,
 hogy ne láthass ily gaz elfajultakat!
 Nyíljon meg, ó, föld! nyelje be élve engemet,
 súlyos átkom nyomja gyáva lelküket.

ÁRVAL, SZEPÉLIK Ó, királyunk! vész fenyegeti trónodat,
 tűröd-e el meggyaláztatásodat?
 Gúnyra tették, mérges gúnyra tégedet,
 tűröd-e, hogy meggyalázza székedet?

KIRÁLY Ó, dicső nap! rejtse el fényes arcodat,
 KING hogy ne láthasd meggyaláztatásomat!
 Nem tűröm én el, hogy így lássam
 meggyaláztatva széketem.

KÓRUS Ó, borús nap, amely ma ránk virradt,
 CHORUS nyugodt szívünkben békecsendet elragad.
 Hol viszályok súlya nyom egy nemzetet,
 nem remélhet többet az már hosszú életet.

KIRÁLY Elfajult gyermek! átkom kövesse minden léptedet!
 KING Átok legyen atyai áldásom! Reszkess!
 (el kíséretével)

ISTVÁN Reszkess?!
 (dühösen)
 Reszkess te, király! Mihelyt akarom,
 mint éji vihar lesodor haragom,
 és viperanyelvű tanácsnokaid,
 agg trónusod ingatag oszlopait,
 mint farkas a kölyköt, a földre csapom,
 és nyelvök kiszakasztva, ebeknek adom!
 Reszkess, ha a harci haragra hevül!
 Megrázom a trónt, s az a porba ledül;
 és míg rajta parancsra feszül ki karod,
 lelked, nyöszörögve román, kiadod!

Leányvárra tehát, velem, aki szeret,
 szemlélni dicső örömmünnepemet!

KÓRUS Leányvárra, királyfi, Leányvárra, veled,
 CHORUS szemlélni dicső örömmünnepedet!
 (mind el)

SCENA V
 Szepelik, kém
 Szepelik and his confidant

SZEPÉLIK Menj, a nép tömegébe vegyülve
 kémleld, mit követend a herceg,
 siess és hozz hírt vissza Budára, érted?

KÉM Uram! szemfűl leszek,
 CONFIDANT érted mindent teszek.
 (eltávoznak)

Glorious sun, hide your shining face,
 so as not to see such wicked miscreants!
 Open wide, mother earth and swallow me alive!
 My grave curse be upon their cowardly soul.

Your Majesty! Your throne is in jeopardy!
 How long will you tolerate such humiliation?
 You have been mocked and ridiculed!
 How long will you tolerate your royal seat being
 disgraced?

Glorious sun, hide your shining face!
 How long will you tolerate my humiliation?
 I cannot bear seeing
 my throne disgraced.

Gloomy day has dawned at us,
 tearing the calm of peace from our quiet hearts.
 When the weight of discord burdens a nation,
 it cannot hope for a healthy, long life.

Degenerate child! My curse will follow all your steps!
 Curse be your father's blessing! Fear my wrath!
 (exit with his entourage)

Fear?!
 (in anger)
 Fear you must, Your Majesty! The moment I wish so,
 my wrath will sweep you as a midnight storm,
 and I will slam your snake-tongued counsellors,
 the feeble pillars of your aged throne,
 to the ground like wolf cubs
 then tear out their tongues and feed them to the dogs!
 Fear you must when the warrior gets furious!
 I will shake your throne and it will fall into dust,
 your hand will be stretching to give orders,
 while you gasp out your life with a groan!

Off to Leányvár! Follow me all you who love me,
 to witness my feast of joy!

Off to Leányvár, young prince, with you,
 to witness your feast of joy!
 (exeunt)

Go and mingle with the crowd,
 see what the prince does,
 then hasten back to Buda with the news.

I will be all wide-awake, good sir!
 I would do anything for you.
 (exeunt)

Változás ❖ Change of Scene

Leányvár udvara, melynek egy része kertet képez kápolnával, más része kapu
 The court of Leányvár, a garden with a chapel and a gate

SCENA VI
 Mária, két gyermek, nemes hölgyek
 Mária, two children, noble ladies

NO. 4
 RECITATIVO E CORO

MÁRIA (jő sápadtan s a két gyermek)
 Szélid tavasz! Nyílt kebledről akarok én balsamot szívni
 szűm sebére. Ó, ha az ihletedre még egyszer megújulna,
 mint virágaid! Ó, mosolygaj le rám, teremő tavasz!

(enters pale and upset, with the two children)
 Gentle springtime! Open your bosom and give remedy
 for my injured heart. I wish it could renew once again,
 like your blossoms! Smile upon me, fertile springtime!

HÖLGYEK A tavasz szelíd lehelletére
 LADIES újra éled a kihalt világ,
 és Leányvár gyöngyvirága hervad,
 mert szívében a bú férgé rág.
 (*panaszkodva*)
 Asszonyunk, bízzál a reményben!

MÁRIA Halljátok, amit mondandó vagyok!

ROMANZA

MÁRIA Vihar dühöng a hon szívéen,
 borús szelíd ege,
 véres zászlót tűzött fölé
 a harcok istene.

A hős súlyos fegyvert ragad,
 ég lelke a honért,
 csatára kél, szerezni hírt,
 fejére zöld babért.

A hon maradt hölgy s két fiú
 a hőssel érzenek,
 örömkönyűk tűzszemükben
 gyémántként fénylenek.

HÖLGYEK Vajon mi lesz következése
 LADIES érzelemdús énekének,
 mely miatt a szív nyugalma
 s arc rózsái eltűnének?

MÁRIA Már nincs a hon fölött ború,
 vidéke fölvirul,
 a harcok gyilkos istene
 eltűnt határirúl.

Szétverve a bitor hadat,
 hon a vitéz sereg,
 de nincs a hős, és a hölgy szemén
 bú könnyi fénylenek.

S midőn tavasszal a mező
 s hegy újra felvirul,
 a szenvedő hölgy arciról
 a rózsapír lehull.

Itt áll a hölgy előttetek
 s két árva magzata,
 epedve néz nyugat felé,
 nem jó a hős apa!

HÖLGYEK Derülj fel, angyal, ó, derüljön
 LADIES arcod bíbor hajnala,
 megjön, akiért esengesz,
 megjövend a hős, a hős apa!
 (*trombitaharsogás*)

Közelg a herceg!

MÁRIA Ez ő, ez Istvánom!

CABALETTA

MÁRIA Hozzá, karomba zárni őt,
 ó, mily öröm, meglátlak tehát,
 keblemnek rég várt angyala!
 Hozzá, karomba zárni őt,
 ó, mily öröm, ó, gyermekim,
 meglátjátok atyátokat!
 Hozzá, karomba zárni őt, ó, bájöröm,
 meglátlak, szűm angyala!
 (*elsiet*)

SCENA VII

Előbbiek és István harcosai
The same, István's warriors enter

NO. 5

CORO

KÓRUS Mily boldogító a hű kebel szerelme,
 CHORUS örökre lobban láttára szív s az elme.

The gentle wind of springtime
 awakens the lifeless world,
 yet the lily-of-the-valley in Leányvár withers away
 – the worm of sorrow gnaws at her heart.
 (*complaining*)

Our lady, trust in hope!

Listen to my words!

Storm rips the heart of our country,
 our gentle sky is clouded,
 and the god of war hoisted
 a bloody banner above us.

The hero takes his heavy sword,
 his soul burning for the country.
 He engages in battle, to make his fame
 and gain laurels on his head.

Left behind, his lady and two sons
 support him with all feelings,
 their tears of joy glisten
 in their fiery eyes as diamonds.

What will come out
 of her touching song,
 which dispels the peace of heart
 and the roses from her cheeks?

The country is no longer in danger,
 the land is flourishing again,
 and the vicious god of war
 has also left our borders.

Defeating the rebelling hordes,
 the triumphant legion is at home again
 – all but the hero, that brings
 the tears of sorrow in the lady's eyes.

While fields and mountains
 replenish in springtime,
 the rosy blush withers
 from her suffering face.

That lady is standing here before you
 with two orphaned children,
 longingly gazing to the west
 – should the triumphant father return!

Cheer up, dear angel!
 Let the purple dawn of your face light up!
 He will come, whom you yearn for,
 the hero will come, the triumphant father!
 (*flourish of trumpets*)

The prince is approaching!

That is him, my István!

Let me embrace him!
 I see you again,
 long-awaited angel of my heart!
 What joy it is to embrace him,
 my children, you will see
 your father again!
 What a pleasure to embrace him again,
 the angel of my heart!
 (*hurries away*)

How sweet the love of the faithful one is,
 it makes the heart and soul rejoice.

A távozásnak sok búja és keserve
egy öleléssel elűzve van s leverve.
E földi létnek legdúsabb élménye
a szerelemnek fájdalma és reménye.
Ne háborítsuk, kik boldogul szeretnek,
ők a magányban legtöbb örömről lelnek.
(*mind elmennek*)

SCENA VIII
Mária, István

NO. 6
RECITATIVO E DUETTO

MÁRIA Ó, mennyi kín és mennyi fájdalom
hasgatta szívemet, míg távol valál!
Keblem számára nem volt nyugalom,
míg tudtam, hogy körödben a halál.
Téged halál a fegyverek között,
engem saját keblemben üldözött.
Ölelni téged, ó, mily érzélem,
ily kéjt csak Isten oszthat meg velem.

ISTVÁN Hadd, ami elmúlt, hű szerelmem!
A bú csak a távolban éldelet;
ha kebleden nyugszom ki, kedvesem,
csak kéj s öröm fog nálam úgy helyet.
Ölelni téged, ó, mily érzélem,
ily kéjt csak Isten oszthat meg velem.

MÁRIA, ISTVÁN Mily égi üdv mind elfelejteni
múltak és jelennek dús fájdalmait,
csak egy örömtengerben lengeni,
érezni hű szerelmednek bájait.
Egy percé olvad össze életünk,
és ebben ezer kéjt és örömet lelünk.

MÁRIA Mi az, ha látlak tégedet,
örömbe úsz szívem?
Ez érzés ...

ISTVÁN ... a szerelem,

MÁRIA, ISTVÁN ... a szerelem!

Öröm feszíti keblemet,
orcámat láng borítja,
ha látlak, angyal, tégedet,
eltűn szívem borítja.

ISTVÁN És most Máriám, mire szívem oly rég vágyott,
mit eddig minden érzelmem sugallt,
szívem javasolt, hű szerelmem
parancsolt, tovább nem halaszthatom:
te még ma nőm leszel.

MÁRIA Hah! mily borzadás futja végig szavaidra
testemet!
Ez nem lehet.

ISTVÁN Ne engedj helyet hasztalan féltékenységnek
szívedben, Máriám!
Ami Isten előtt már rég vagy,
mért vonakodol lenni az emberek előtt?

MÁRIA Ó, hagyj el, ne kísérts engemet!
Bús sejtések lepnek el e gondolatra,
és nem tudok a rémes képzetektől szabadulni,
ha kívánatod valósítva gondolom.
Vagy lehet-e nagyobb öröm számomra,
mint kedvesednek lenni? Nem, nem,
nőd sohasem leszek.

ISTVÁN Hallgasd meg szavaimat, Mária!
Nőmnek kell lenned, mégpedig ma,
ezt lángoló szerelmem, ezt biztosságod,
ezt mindkettőnk szerelme parancsolja.
Szörnyű gondolat!
Én téged, ki nékem mindenem vagy,
kitéve hagyjalak egy felbőszült király bosszújának?

MÁRIA Atyád csak így bocsáthat meg nekem.

ISTVÁN Vonakodásoddal csak búsítasz engem.

MÁRIA De hogy tegyem?

ISTVÁN Édes Máriám!
Atyámat csak egy ily nő képe térítheti meg.

MÁRIA És az ország nagyjai?

An embrace can chase away
the bitter sorrow of farewell.
The most precious encounter in this mortal life
is the pain and hope of love.
Do not disturb the blissful lovers,
who find happiness when left alone.
(*they all leave*)

Pain and torture ripped my heart
while you were away!
My bosom could not subside,
knowing that death was near you.
Death courted you amidst weapons,
and pursued me in my own bosom.
Embracing you – the utter joy
that only God can share with me.

Let bygones be bygones, faithful lover of mine!
Sorrow is far away from us now.
Sleeping on your bosom, my dear,
brings only bliss and joy.
Embracing you – the utter joy
that only God can share with me.

Heavenly grace it is to forget
the pain of then and now,
and leisurely drift in the sea of bliss,
feeling the charm of your faithful lover.
Our lives melt in a brief moment
that holds scores of joy and delight.

What is this feeling that overflows my heart
when I catch your sight?

Love it is,
love it is!

My bosom swells with joy,
my face is covered in flames
when I can see you, dear angel,
the grief of my life is gone.

And now, Mária, I cannot postpone what my heart has
been waiting for so long, what all my sensations and my
heart have proposed, what my faithful love has ordered:
you will be my wife today.

I shiver at your words!
It is impossible.

Do not allow the fruitless fear to take abode in your
heart, Mária! Why do you hesitate to become in the eye
of the public what you have long been in front of God?

Leave me, and spare me your temptation! I suspect
trouble at the thought of what you want from me. Is there
more pleasure for me than being your beloved? No,
never – I shall never be your wife.

Listen to my words, Mária! You must become my wife –
my burning passion, your safety and our mutual love call
for it. What a terrible thought! To leave you, the dearest
of all, exposed to the vengeance of an infuriated king?

That is the only way your father would forgive me.

Your reluctance depresses me.

How shall I do it?

Dear Mária! Only a face like yours can console my father.

And the noblemen of the country?

ISTVÁN Elnémulnak, ha Máriát látják.
 MÁRIA És gyermekeink? Ah, minő sors fog várni rájuk?
 ISTVÁN Egy ország fog hódolni előttük, mert Máriám gyermekei.
 Én az ünnepi szertartásra már mindent elrendeltem.
 MÁRIA Ám legyen, én engedek.
 (*István tárogatóba fú*)

SCENA IX

Előbbiek, kém, István kísérei, Mária hölgyei
The same, confidant, István's entourage, ladies of Mária

NO. 7

FINALE

ISTVÁN KÍSÉRŐI Uram, mit kívánsz?
 ISTVÁN'S Éltünk, halálunk tiéd!
 ENTOURAGE

ISTVÁN Vitézek és nemes hölgyek! Ti, kik hű kísérei voltatok a
 harcban és hű ápolói honunk szép csillagának, halljátok,
 és örvendeztetek: Bátori Mária máttól fogva István her-
 cegné. Készüljétek a legboldogabb menyegzőre, mely
 még ma fog tartatni.
 (*el [Máriával]*)

KÓRUS Fénylő napja szép honunknak
 CHORUS egy csillagot vesz el,
 boldogítva nemzetünket,
 árasztva fényivel.
 Jó hazánkkal a szerencse
 fog járni untalan,
 mert vezére bátor és nagy,
 és egy angyal hölgye van.

ISTVÁN KÍSÉRŐI Ki mint vitéz küzdött zajos csatán,
 ISTVÁN'S és győzött ellenén, az méltó vőlegény.
 ENTOURAGE Kinek babérfüzér zöldellik homlokán,
 az méltó vőlegény, az méltó vőlegény.
 István! te harcban hős valál,
 nagy tetteid jutalma vár.

HÖLGYEK És a hölgy ki boldogítja őt,
 LADIES szép, hű királyi nő,
 Istent, honát és kedvesét
 lángolva kedvelő.

KÓRUS Fénylő napja szép honunknak
 CHORUS egy csillagot vesz el,
 boldogítva nemzetünket,
 árasztva fényivel.

ISTVÁN (*jó Máriával*)
 Esketőre!

KÓRUS Esketőre!
 CHORUS (*mind bemennek a kápolnába*)
 Isten! alkotója e dicső világnak,
 nézz le szép lakodból, halld buzgó imánkat.
 Küldd le szent malasztod fejére e párnak,
 és mi Téged áldunk, édes, jó Atyánkat.
 (*ezalatt Szepelik meghittje besompolygott,
 s az ajtón leskődik*)

KÉM Ördög és pokol! ha e szemek jól látnak:
 CONFIDANT esküvés van ott, pfuj, pfuj, ez gyalázat!
 No, ez szép hír, lesz mit rágni a tanácsnak!
 Hah, jőnek! Na, most hordd el az irhádát.
 (*elszalad*)

KÓRUS (*kijöve a templomból*)
 CHORUS Összekelének!
 Hős vőlegény viszi menyasszonyát karán,
 kit rejtve felnevelt számára a magány.
 Boldogság lépje el e párnak napjait.
 Hintsük virággal el a hősnek útjait,
 daloljuk hangosan a hölgynek bájait.

They will be silent when they see Mária.
 And our children? What will be their fate?
 A whole country will pay respect to the children of my
 Mária. I have arranged everything for the ceremony.
 Let it be then – I consent.
 (*István blows his tárogató*)

What is your wish, sir?
 Our lives and deaths are in your hands.

Good warriors and noble ladies! You who followed me to
 the heat of battle, and cared for the magnificent star of
 our country, listen to my word and rejoice: as of today,
 Bátori Mária is the wedded wife of Prince István.
 Prepare for a happiest wedding this very day!
 (*exit [with Mária]*)

Glorious sun of our beloved country is
 wedding a star today,
 gilding our nation
 with his cheerful glow.
 Blessing is brought
 upon our motherland,
 as our chieftain is brave and strong,
 and his lady is an angel.

Whoever has fought in a gory battle and
 defeated his foes will make a perfect groom.
 He whose forehead is girded with a laurel wreath
 will make a perfect groom.
 István! You were a hero in battle,
 now cherish the reward for your grand deeds.

The lady who makes him happy
 is a faithful royal beauty,
 she loves her God, her country and her sweetheart
 with equal passion.

Glorious sun of our beloved country is
 wedding a star today,
 gilding our nation
 with his cheerful glow.

(*enters with Mária*)
 Off to the wedding!

Off to the wedding!
 (*all enter the chapel*)
 Almighty God, Creator of this world!
 Look down upon us and listen to our devout prayer.
 Give this couple your sacred blessings,
 and we shall praise your name, our dearest Father.
 (*the confidant of Szepelik slithers in and starts peeping
 by the door in the meantime*)

What a blast! Should I believe my eyes?
 They are being wed! Utter disgrace!
 Striking news for the council to chafe about.
 They are approaching. Get thee gone.
 (*he runs away*)

(*leaving the church*)
 They have married!

The triumphant groom takes his bride by the arm
 – who was brought up for him in deep solitude.
 May happiness gild the couple's days.
 Let us scatter the hero's way with flowers
 and sing about the lady's beauty.

MÁRIA Üdvömnem e kívánt,
e kedves nappalán
mért nem derül öröm
és vidámság reám?

Méért nem vidul szívem,
midőn mellettem ő,
méért hagynak engem el
most érzem s erő?

Ó, búsan sejtem a
jövőknek titkait:
az ég bosszulja meg
sértett parancsait.

KÓRUS Hős vőlegény viszi menyasszonyát karán,
CHORUS kit rejtve felnevelt számára a magány.
Boldogság lépje el e párnak napjait.
sokáig éljenek, sokáig éljenek!

(*Bejövet a Magyar Allegóriás Táncnak*)
Közelg a tánc!

BALLET HONGROIS

MÁRIA Ah, mért nem élvezek gyönyört?
Az ég bosszulja meg sértett parancsait!

ISTVÁN Édes Máriám, légy nyugodt!
Ah, mily öröm dúlja keblemet!

KÓRUS Éljen soká a harc erős fia,
CHORUS áldást hintsen rá a béke angyala.
Hintsük virággal el a hősnek útjait,
daloljuk, daloljuk a hölgynek bájjait.
Ki mint vitéz küzdött zajos esatán,
és győze ellenén, az méltó vőlegény.
Hős vőlegény viszi menyasszonyát karán,
kit rejtve felnevelt számára a magány.
Hintsük virággal el a hősnek útjait *stb.*

VÉGE AZ ELSŐ FELVONÁSNAK

On this much-awaited,
on this blessed day,
why are joy and mirth
avoiding me?

Why can't my heart rejoice
when he is near me?
Why are emotions and
strength escaping me?

I sadly suspect
what the future holds:
heaven will take revenge
for all ignored orders.

The triumphant groom takes his bride by the arm
– who was brought up for him in a deep solitude.
May happiness gild the couple's days.
Long live the couple, long live the couple!

(*dancers enter*)
Prepare for the dance!

Why can't my heart rejoice?
Heaven takes revenge for all ignored orders.

Dear Mária, calm down.
How joy overwhelms my bosom!

Long live the strong warrior,
may the angel of peace bless him.
Let us scatter the hero's way with flowers
and sing about the lady's beauty.
Whoever has fought in a gory battle and
defeated his foes will make a perfect groom.
The triumphant groom takes his bride by the arm,
– who was brought up for him in a deep solitude.
Let us scatter the hero's way with flowers, *etc.*

END OF ACT ONE

Második felvonás ❖ Act Two

Csarnok Leányvárott

A hall in Leányvár

SCENA I

Mária és hölgyei
Mária and her ladies

NO. 3

CORO

HÖLGYEK Derülj fel, asszonyunk,
LADIES tekintsd e vidám szép napot!
Méért lépje bú és könnyű
e kedves bájarculatot?

Szádról egy víg mosoly
öröme bír sok szíveket;
csak ajkaid szava
vidítja fel a kebleket.

Ha búsan vagy, asszonyunk,
busongnak hölgyeid veled,
s ha fájdalom nyomaszt,
minket búsít ez érzeted.

Rózsák virítanak
útján annak, ki hűn szeret,
e rózsákról te miért
szednéd csak a töviseket?
(*mind eltávoznak*)

Rejoice, our dear lady,
and enjoy the wonderful day.
Why should sorrow and tears
conceal this charming face?

A cheerful smile from your lips
lightens our hearts,
and only your words console
so many bosoms.

Unhappy as you are,
your maids are greaving with you,
and your grief
becomes our sorrow.

Roses line the path
of all who love truly
– why would you pick
merely the thorns?
(*exeunt*)

ARIA

MÁRIA *(egyedül)*
 Mily lángolón szerettem én
 szerelmem fejlőd reggelén;
 mi boldog élmény vala
 ekkor szűm éje s nappala!
 Lángok feszíték keblemet,
 szerelmi tűz hő szívemet;
 s e láng, e tűz oly édesen
 ömlött el gyöngé testemen.
 Most is szerelmi láng emészt,
 busongni édes vágya készit;
 ah, már e láng nem édesen
 foly végig árva testemen,
 fonnyasztva szűm reményeit
 emészti keblem belseit,
 ah, mert vesztémre készen áll
 egy bosszútól dühödt király!
 Ó, engem kiment az ég!

CABALETTA

MÁRIA Az ártatlan, kinek szívét
 semmi vétek be nem szennyezé,
 az ártatlan nyugodtan megy
 a bírák elé.
 Ah, félre, balga félelem,
 lelkem nyugodtnak érzem.

SCENA II

Mária, István, Miklós, vadászok
Mária, István, Miklós, hunters

NO. 9

SCENA E TERZETTO CON CORO

ISTVÁN Kedves nőm! néhány órára elválok tőled, hogy testvéred-
 del csaták szűkében vadászattal mulassuk magunkat.

MÁRIA Ah, most hagysz el engemet? Ezer kínos sejtés és fájdalom
 dúlják keblemet, és te távozol mellőlem?

MIKLÓS Édes húgom, az egész távozás oly rövid, hogy miatta szót
 váltani nem is érdemel. A legközelebbi erdőben töltünk
 néhány napot.

MÁRIA *(félre)*
 Ah, mért bennem e rettegés? Erősen ver szívem, mintha
 halálveszély környezne, és testem remeg.
(Istvánhoz)
 István, csak ma ne menj el!

ISTVÁN Mért félsz, kedves Máriám? Várunk falai erősek; és ha
 volnának Budán még ellenségeink, az, hogy nőm vagy,
 minden üldözéstől megment.

MÁRIA Ki állhat jót az ármánykodókról?

ISTVÁN Az én hatalmam és a te angyal arcod. Egy hang ajkaidról,
 egy pillantás szemeidből, és fosztva van fegyverétől a
 gonoszság, mely ellenünk törne.

MÁRIA Nagy Isten! oly fájdalmas az elválás, mintha utószor lát-
 nálak ez életben.

MIKLÓS Húgom, légy bátor, hős hűgához, hős nejehez félénkség
 ne járuljon!

ISTVÁN, MIKLÓS Isten veled, édes Máriám!

MÁRIA Én tőled el nem válhatok. Ó, ha e kézsorításom, ez ölelé-
 sem, e csókom utolsó volna?

MIKLÓS Hallod, a kürtök rivallnak, jerünk, siessünk!

ISTVÁN, MIKLÓS A vitéznek harc ád élményt,
 és a vadászat ennek pótolója,
 szíve fegyverek között dobog,
 és forró lángra gyúl egész valója.

(alone)
 How willingly did I love
 on the morning of my love
 – every night and day
 was a happy adventure.

My heart was ablaze
 with the flames of love,
 and the fire scorched my frail body
 with sweet, soothing heat.

I am still burning in the fire of love,
 which is the source of my grief.
 The soothing heat trickles no longer
 along my bereaved body,

but withers my hopes
 and grasps my heart:
 a revenging king
 is ready to ruin me.

The heavens will save me!

The innocent, whose heart
 is not soiled with sin,
 the innocent calmly
 faces the trial.
 Away with you, foolish fear
 – my soul is calm and serene.

My dearest Lady, I leave you for a few hours. For want of
 a battle, we will kill the running time in a hunt.

Do you leave me now? A thousand upsetting suspicions
 and grief burden my bosom, and you leave my side?

My dear sister, our absence will be so brief, it is worth no
 word to waste. We are spending a few days in the nearby
 forest.

(aside)

Why am I trembling? My heart is pounding as if death
 would lurk around, and my whole body is shaking.

(to István)

Do not leave today, István!

Why are you afraid, my dearest Mária? The walls of our
 castle are strong, and whoever is against us in Buda, the
 fact that you are my wife will keep them away.

What is the assurance against treachery?

My power and your angel face. A word from your lips, a
 glance from your eyes, and the evil drops the weapon
 that he grabbed to turn against us.

God almighty, our farewell is so grave, as if I saw you for
 the last time in this life.

My sister, be brave! The sister of a hero, the wife of a
 hero should never know fear.

God be with you, dear Mária!

I cannot leave you. What if this handshake, my embrace
 and kiss are the last ones?

You heard the trumpets blow. We must hurry!

Battle keeps the warrior awake,
 and hunting is our peace-time crusade.
 The warrior's heart beats with the weapons,
 his whole body is ablaze with fire.

Rajta hát, ragadd meg fegyvered,
és öld az ellent vagy vadak csoportját,
nincs kímélet, nincsen irgalom,
csak vér oltja a vadásznak szomját.
(*elmennek*)

MÁRIA Isten, adj reményt, hő szerelmem pártolója,
visszatérni fog életemnek fenntartója!
Szívem megreped, a dühös király haragját
nem kerülöm el, nem kerülöm el bosszúját!

KÓRUS Mily isteni élte van, aki vadászik,
majd árnyak alatt heverészve pihen,
majd sziklafokon dulakodva csatázik,
s zeng hangja dicsőn el a rengetegen.
ÉS míg völgyek öléit és ligetet beszalad,
érckürtje kezében dalokra riad,
mily isteni élte van, aki vadászik.
(*mind el*)

Up and about, grab your weapons
and kill your foes or the beasts of the wild.
No mercy, no clemency
– only blood can quench the thirst of a hunter.
(*exeunt*)

Good God, protector of my love, give me hope
that the keeper of my life will return!
Else my heart will break, and I won't escape
the wrath and revenge of the vexed king.

How divine the life of a hunter is!
He chases the prey, then rests in the shade,
then struggles again on a mountain crest,
his glorious voice crying in the wilderness.
While roaming the valleys and roving the forest,
his horn in his hand flaunts cheerful songs
about how divine the life of a hunter is.
(*exeunt*)

Változás ❖ *Change of Scene*

Tanácssterem Budán

Council hall in Buda castle

SCENA III

Király, Árvai, Szepelik, tanácsosok
King, Árvai, Szepelik, counsellors

NO. 10

SCENA E TERZETTO CON CORO

KIRÁLY Mi hír Leányvárt?
KING Ma mit művelt a herceg?

SZEPELIK Fenséges úr, még nincs itt emberem;
tán rossz szerencse tartja vissza őt.

KIRÁLY Most szóljatok, szerette híveim,
KING tanácsotokra nagy szükség vagyunk
most, amidőn új fellegek nyomulnak
e viszály miatt a hon szívére.
Jó lenne tán, ha István herceget
eltávolítnánk főparancsnokul
Világosvárra: így tán elfeledné
azt, akiért jó atyját megveté.

SZEPELIK Király, bocsánat! ez mit sem használ;
még az inger így jobban növekszik.
Én szólok egyet!

KIRÁLY És mi lenne az?
KING

ÁRVAI, SZEPELIK E buja leány mindennek a rugója;
ő volt a Syren, ő a Delila,
ki bűnre vitte István herceget,
még életében a szegény Juditnak,
és törve lón legott az esküvés:
bűnhődjön ő!

KIRÁLY De szólj tehát, miként?
KING

ÁRVAI, SZEPELIK Pallos repüljön hófehér nyakára,
és így könnyedén felbontva a csomó!

KIRÁLY (*megborzad*)
KING Ó, szent ég!
Uram! bocsásd meg bűnét e szegénynek,
azért szenvedjen e szegény halált,
hogy, mint akárki, úgy ő is, szeret?
Hisz a teremtő ezt mindenbe oltá!
Nem, Istenemre, nem, Istenemre!
Vértettet elkövetni nem fogok!

What news from Leányvár?
How was the prince spending the day?

Your Majesty, my messenger has not arrived yet.
Bad luck may hold him back.

Speak up now, my beloved brethren
– I badly need your counsel,
now that feud casts growing clouds
over the heart of our country.
Perhaps the prince had better be appointed
to Világosvár as our high commander:
he might forget the one for whom
he despises his own father.

Your Majesty, allow me a word! It would be to no avail,
to augment his yearning with absence.
Another idea came to my mind.

What would that be?

The cause of all is that lewd girl.
She was a Syren, she was a Delilah,
who enticed Prince István to sin,
even though poor Judit was still alive,
wrecking their marriage.
She must pay!

Tell me how.

Sword shall sway on her white neck,
untangling the knot in a single blow!

(*shudders with horror*)

God Almighty!
Forgive the poor sinner
– should she die for doing
what we all do: love?
Our Creator planted the seed of love in each of us!
By God, I say no, by God, no!
I will not be guilty of bloodshed!

ÁRVAI	Jó! lásd tehát, miként pusztul e hon, mely eddig annyi sok vihart kiállott.	Well, then. See how the country is ruined now, after withstanding so many storms.
KIRÁLY KING	Világosan beszélj, nem értelek.	Speak clearly – I do not fathom your words.
SZEPELIK	Uram, király, megfejttem én néked: két kisfiú ül anyja karjain, és atyámnak szólítják a herceget. Hiszed talán, hogy a Judit fia ül a királyi székre majd? Soha!	Your Majesty, let me unravel his words for you. Two little boys sit on her motherly arms, and they call the prince their father. Do you believe that the son of Judit will ascend to the throne? Never!
ÁRVAI, SZEPELIK	E korcsoké lesz Árpád trónusa. Mivé levél, szegény magyar haza?	The bastards will take the throne of Árpád. What happened to you, poor Hungary?
KIRÁLY KING	Uram, segíts, hogy e harcot kiálljam! (<i>aggódva</i>) Nem érdemel azért halált, hogy szíve egy rokon kebelt talált.	God, help me to stand this struggle! (<i>worried</i>) She is not doomed to die for finding a loving heart.
ÁRVAI, SZEPELIK, TANÁCSOSOK COUNSELLORS	Nem látod-e az Isten angyalát fent lengni? Éles kard villog kezében. Nézd, arca bús, haragja szent tűzében, hogy megfenyítse érte e hazát. Ó légyen hát a véres áldozat, és a békenap hazánkra fölvirrad.	Don't you see the angel of God hovering above? Brandishing a sword, her face is brooding in the sacred fire of wrath, bringing punishment to the country. The woman must be the bloodstained sacrifice – and peace will dawn at our motherland.
KIRÁLY KING	Ki mondja azt, hogy egy király a boldogok sorában áll? Nyomasztó gondokkal tele folyik le kínos élete. A fájdalom, bú, gyötrelem, kín, szenvedés és félelem bezúzzák keble ajtaját, és ott ütnek biztosan tanyát. Bár pompa, fény ragyog körül, a szív itt benn ritkán örül. Ki mondja azt, hogy egy király a boldogok sorában áll?	Who says that kings are a happy breed? Their wretched lives pass with dreary troubles. Pain, sorrow, grief, suffering and fear bash the gate of his heart, and take shelter in his soul. Luxury glows all around, but inside, the heart rejoices so rarely. Who says that kings are a happy breed?
ÁRVAI, SZEPELIK, TANÁCSOSOK COUNSELLORS	Haljon ő, haljon ő, s a béke földerül a nyomor hazára.	She must die, she must die, and peace will brighten the poor motherland.
SCENA IV Előbbie, kém <i>The same, confidant</i>		
SZEPELIK	Mi hírt hozál? Mondd el hamar nekünk!	Have you got news? Tell us right away.
KÉM CONFIDANT	István táncvigalom között Máriával megesküdt.	During a festive carnival István married Mária.
KIRÁLY KING	Hazudsz!	You liar!
KÉM CONFIDANT	Uram, király, igaz!	I tell the truth, Your Majesty!
KIRÁLY KING	(<i>bőszülten</i>) Halál fejére!	(<i>outraged</i>) Death to her!
ÁRVAI, SZEPELIK, TANÁCSOSOK COUNSELLORS	Halál fejére! (<i>indulnak</i>)	Death to her! (<i>they set off</i>)
KIRÁLY KING	Megálljatok!	Hold on!
TANÁCSOSOK COUNSELLORS	Hát egy király szavát oly könnyedén megsemmisítheti?	Should the king revoke his word so quickly?
KIRÁLY KING	Megálljatok! Harag szülé a szót, amely röpülve jött ki ajkamon. Vegyünk erőt a hév indulaton, úgy látja meg szemünk csak a valót. Nem, ő azért nem érdemel halált, hogy szíve egy rokon kebelt talált.	Hold on! Wrath made me utter the words, that left my lips so fast. Let us conquer the heated rage, so that our eyes can see the truth. She is not doomed to die for finding a loving heart.
ÁRVAI, SZEPELIK	Jó! lásd tehát, miként pusztul e hon, melyet örök viszály ólomsúlya nyom.	Well, then. See how the country is ruined now, burdened with eternal feud.

Mert lesznek olyak, kik nem tűrik el,
 hogy víz vegyüljön Árpád vérével.

KIRÁLY Nem érdemel azért halált,
 KING hogy szíve egy rokon kebelt talált *stb.*

ÁRVAI, Nem látod-e az Isten angyalát
 SZEPELIK, fent lengni? Éles kard villog kezében.
 TANÁCSOSOK Nézd, arca bús, haragja szent tüzében,
 COUNSELLORS hogy megfenyítse érte e hazát *stb.*

KIRÁLY (*aggódva*)
 KING Csak egy madárfiúnak
 tudunk-e életet adni?
 s tudunk pazar kezekkel
 halált kiosztogatni?
 Vétek, ki nem őrzi vad indulatát,
 s jussába az Úrnak avatja magát.

(*tűnődve*)
 De hogyha ezrek élete
 ez egy haláltól függene?

Király vagyok, megesküvém
 törvényeink megtartani;
 és szentségtörő kezekkel azt
 engedjem-e bitorlani?

(*szilárdan*)
 Nem! Kálmánra ne szórjon
 átkokat a maradék!
 Most készüljetez útra,
 halni fog ma még!

ÁRVAI, SZEPELIK Halni fog ma még!

TANÁCSOSOK (*örvendve*)
 COUNSELLORS Meghal ő!

TERZETTO CON CORO

KIRÁLY A béke angyala
 KING ismét közinkbe száll,
 TANÁCSOSOK mert Árpád vériből
 COUNSELLORS lesz a magyar király.

SZEPELIK Hah, büszke Mária,
 üres kosárt adál,
 készülj menyegzőre:
 jegyesed a halál.

ÁRVAI Lányvári gyöngyvirág,
 midőn elhervadál,
 a hon s király között
 a béke újra áll.

MIND Árpád vériből lesz a magyar király!
 ALL Csak úgy, ha meghal ő, haljon tehát!
 Haljon ő!
 (*elmennek*)

There will be some, though, who cannot bear
 the thought of diluting Árpád's blood with water.

She is not doomed to die,
 for finding a loving heart, *etc.*

Don't you see the angel of God
 hovering above? Brandishing a sword,
 her face is brooding in the sacred fire of wrath,
 bringing punishment to the country, *etc.*

(*worried*)
 Can we give life
 even to a fledgling,
 but deliver death
 with generous hands?
 It is a sin, not to restrain the unleashed rage,
 and meddle with the doings of God.

(*pondering*)
 What if the life of thousands
 depended on the death of one?

I am a king, and I took an oath
 on keeping our laws.
 Should I allow that sacrilegious hands
 usurp the law?

(*firmly*)
 No! Kálmán is not to be cursed
 by any descendents!
 Prepare for the journey.
 She must die today!

She must die today!

(*rejoicing*)
 She will die!

The angel of peace
 has descended to us again,
 as the king of Hungary
 will be the offspring of Árpád.

Proud as you are, Mária,
 you turned me down.
 Now prepare for the wedding:
 death is your groom.

Lily-of-the-valley from Leányvár,
 as you wither,
 peace will be restored
 between the country and the king.

The king of Hungary
 will be the offspring of Árpád again,
 but only if she dies. She must die!
 (*exeunt*)

Változás ❖ *Change of Scene*

Vad erdőben királyi vadásztanya
Royal hunting camp in the forest

SCENA V
 István, Miklós, vadászok
István, Miklós, hunters

NO. 11
 CORO

VADÁSZOK (*kívül*)
 HUNTERS Hajtsd, hajtsd után, után,
 öld, vágd, szúrjad a vadat,
 (*másfelől*)
 fuss a szarvas vérnyomán,
 gyorsan, mert biz elszalad!

(*off stage*)
 Chase it, chase it!
 Slay, slash and kill the beast,

(*from the other side*)
 follow the deer's track of blood,
 quick before it dashes off!

ISTVÁN, MIKLÓS Kutyákat előre!

VADÁSZOK *(mind be)*
HUNTERS Leejtve a vad!

Unleash the dogs!

(enter all)
The prey is slain!

NO. 12

VADÁSZDAL ❖ HUNTERS' SONG

MIKLÓS, Mily isteni élte van, aki vadászik,
VADÁSZOK majd árnyak alatt heverészve pihen,
HUNTERS majd sziklafokon dulakodva csatázik,
s zeng hangja dicsőn el a rengetegen.
És míg völgyek ölet és ligetet beszalad,
ércbürtje kezében dalokra riad,
mily isteni élte van, aki vadászik.
Majd estefelé, ha elér a tanyára,
bor várja baráti kezekből el őt
és sült vadak ízletesen vacsorára,
később famohára nyugodni ledől.
És már hajnal előtt dulakodva csatázik,
mily isteni élte van, aki vadászik!

MIKLÓS Asztalhoz, urak! le a lándzsát!
lesz vigalom itt!
A bor kiröpíti fejünkéből
éltünk bajait!

VADÁSZOK *(letéve fegyvereiket, leülnek)*
HUNTERS

ISTVÁN *(komoly gondokba van merülve)*
Mért nem élvezek gyönyört én
e vidám örömben itt?
Kínos sejtés űzi tőlem
a vadászat kéjeit.
A kín itt benn egyre dül:
szívem búzónbe fül.

MIKLÓS Herceg! mért, hogy egész nap
gond és bú terheli lelked?
El most a komor arccal,
jőjj, hajtsd fel teli kelyhed!
Bort és szép leányokat énekeljünk,
jőjj, jőjj, ülj le, danolj velünk!

How divine the life of a hunter is!
He chases the prey, then rests in the shade,
then struggles again on a mountain crest,
his glorious voice crying in the wilderness.
While roaming the valleys and roving the forest,
his horn in his hand flaunts cheerful songs
about how divine the life of a hunter is.
When the night falls, he retreats to the camp,
where good friends pour wine
and roast the beast for supper,
then the soft bed of moss awaits for slumber.
Before the sun rises, he battles again.
How divine the life of a hunter is!

The table is laid, good sirs!
Down with the spears, and up for the feast!
Wine spares us all
our lives' troubles.

(undoing their weapons, they settle by the table)

(immersed in serious thoughts)

Why can't I take part
in these merry carnivals?
Dire suspicion chases
the joy of hunting away.
The growing pain
makes my heart brood.

Your Royal Highness! Why is your soul burdened
with troubles all day long?
Wipe off that brooding face
and drink up the cup.
Let us sing about good wine and lovely girls.
Come, sit, and sing with us!

NO. 13

BORDAL ❖ DRINKING SONG

MIKLÓS Bort, szerelmet énekeljünk,
mert csak e' vidítja szívünk.
Éljen a bor és a szűz,
mind a kettő gondot űz.
Életünk rövid folyása
úgyis oly hamar tűnik,
mint a szarvas, mely előlünk
a bokorból felszökik,
vagy miként kupám leve,
(küüssza kupáját)
mely volt s ímhol eltűne!

MIKLÓS, Bort, szerelmet énekeljünk,
VADÁSZOK mert csak e' vidítja szívünk.
HUNTERS Éljen a bor és a szűz,
mind a kettő gondot űz.

ISTVÁN *(szorongva)*
A kín itt benn egyre dül,
szívem búzónbe fül.
*(Mária előtűnik azon helyzetben,
melyben meggyilkolják)*

ISTVÁN *(fölrriad)*
Nagy ég!

VADÁSZOK *(felugráltnak)*
HUNTERS Mi az?

ISTVÁN Nem látjátok Máriám véres árnyékát?

VADÁSZOK Mi semmit sem látunk!
HUNTERS

Let's sing about wine and love,
the only things that please the heart.
Long live the wine and the virgin
– both chase the troubles away.
Life is so short,
it's fleeting away
as the deer that we chase
and jumps up from the bush,
or the juice in the cup
(he drinks up)
that was and now gone!

Let's sing about wine and love,
the only things that please the heart.
Long live the wine and the virgin
– both chase the troubles away.

(distressed)
The growing pain
makes my heart brood.
(Mária appears in the position of her murder)

(frightened)
Good Lord!

(they jump up)
What is it?

Don't you see the bloodstained shadow of Mária?

We see nothing!

ISTVÁN	Ott, ott! felette gyilkosa! (<i>Mária eltűnik</i>) Megállj, megállj! – Szörnyű haragom viharja sodorjon le, átkozott gyilkos! (<i>gyepágyra hanyatlik</i>) Isten ments meg a kábulástól!	There, there! Her murderer crouching above her! (<i>Mária disappears</i>) Hold on, hold on! – The storm of my wrath will sweep you away, cursed murderer! (<i>he reclines on a bed of grass</i>) God save me from delusion!
MIKLÓS	Hercegem! ott semmi sincs, csak képzelet, el vele! Jöjj, jöjj, danolj velünk, bort s szép leányokat énekeljünk!	Your Highness, nothing is there, only the work of your imagination. Away with it! Come, sit, and sing with us! Let's sing about good wine and lovely girls.
MIKLÓS, VADÁSZOK HUNTERS	Bort, szerelmet énekeljünk –	Sing about good wine and lovely girls –
ISTVÁN	Most elég! megyünk haza! Hív keblem sugallata!	Enough now! Home we must go! My heart is calling!
VADÁSZOK HUNTERS	Hercegünk! miért, miért? Hát a vígság véget ért?	Your Highness! Why, tell us why? Is the merriment over?
ISTVÁN	Úgy van, úgy! ne kérdjeteK, csak sietve jöjjetek!	Over indeed! Don't ask me. Just follow me quickly.
MIKLÓS	Jó, ha hogy már menni kell, énekünk danoljuk el, kiürítve a kupánk!	Once we have to leave soon, we might finish our song and drink up the cups.
MIKLÓS, VADÁSZOK HUNTERS	(<i>isznak</i>) Bort, szerelmet énekeljünk stb. (<i>menve, danolva mind el</i>)	(<i>they drink</i>) Let's sing about wine and love, etc. (<i>exeunt, singing</i>)

Változás ❖ *Change of Scene*

Csarnok Leányvárott

Hall at Leányvár

SCENA VI

Király, Árvai, Szepelik
King, Árvai, Szepelik

NO. 14

FINALE

KIRÁLY KING	Itt a bakó?	Has the executioner arrived?
SZEPELIK	Uram király, igen! Parancslod? tüstént behívom őt.	Your Majesty, he has. Do you wish to see him? I'll send for him.
KIRÁLY KING	Előbb ki kell hallgatni Máriát, és ha bűneit megbánta szívéből, tudtára adjuk a véritéletet. (<i>Árvaihoz</i>) Menj, hívd elő!	We must question Mária first. Should she resent her sin from the heart, we tell her the lethal verdict. (<i>to Árvai</i>) Go and get her!
ÁRVAI	Tüstént, uram király! (<i>elmegy</i>)	As you wish, Your Majesty! (<i>exit</i>)
KIRÁLY KING	Mért, hogy e szív oly nyugtalan? kín táboroz bent untalan. Hisz aki jó úton halad, keble könnyű, lelke szabad; e szív mégis oly nyugtalan, ó, egy király boldogtalan!	Why is my heart so restless? Grief has nestled inside. He who follows the right path has an easy heart and a boundless soul. My heart is restless, though, alas a king is unhappy!
SCENA VII		
Előbbiek, Mária és a két gyermek, bakó <i>The same, Mária and her two children, executioner</i>		
MÁRIA	(<i>nyugodtan</i>) Üdvözöllek lakomban, uram király! Parancsodra itt vagyok, miért hívatál?	(<i>calmly</i>) Welcome in my abode, Your Majesty! You summoned me and I am here. What is the reason?

KIRÁLY KING	Te vétkeztél a hon és énellenem, melyért gyorsan fogsz számolni nékem. Most törődve bánd nagy vétkeidet, mert eljövök, hogy megbüntesselek.	You offended the country and my person, for which you are to give account very soon. Resent your capital sin – I am here to punish you.
MÁRIA	Mi volna vétkem büntetésre méltó?	What is my offence that calls for punishment?
KIRÁLY KING	Elcsábítád Istvánt még nője életében, és két törvénytelen fiat nemzél neki, és hogy azokat törvényesen a trónra ültesd, összeesküvél a koronaörökösselel.	You lured István while his lawful wife was still alive, and bore him two illegitimate sons. Advancing their legal ascent to the throne, you married my son and heir.
MÁRIA	E vád, uram király, mint a kőszirthez csapódott hab, visszapattan tiszta erkölcsiségem előtt. Én nem csábítám el a herceget. Hogy szeretem őt, és szívem nála rokont talált, vétek? Ha igen, úgy a természetet kell vádolnunk, ki azt belénk oltá. Hogy összeesküvénk, ó, az igaz, de ég a tanúm, hogy rá szinte kényszerítve voltam. E két gyer- meket pedig trónra ültetni szándékom sem vala. – De kik ezen kétes arcú emberek? Miért jövének ők lakomba?	As the languid spume disperses against the cliff, so does your accusation recoil from my clear conscience. I did not lure the prince. Is it a sin that I love him and my heart has found a loving kin? If so, we must accuse mother nature for planting it in all of us. That we married is true. But heaven knows, I was forced into it. As to my children, I never intended to help them to the throne. – But who are these dubious people? Why have they entered my home?
KIRÁLY KING	Ők a törvények szigorú végrehajtói. Készülj halálra!	They are the austere executioners of the law. Prepare to die!
MÁRIA	<i>(elborzad)</i> Az ég urára, király, te orgyilkos nem lehetsz! Mire valók szent törvényeink? Ha vétkezém, nyugodtan bűnhődöm, de nyilvánosan. Ily gyilkolást csupán rabló tehet!	<i>(frightened)</i> God help me! Your Majesty, you cannot be an assassin! What are our sacred laws for? Had I offended, I am ready to be brought to punishment – in public. Such murder is the work of an outlaw.
KIRÁLY KING	Hogyan? Mi ez?	I beg your pardon? How was that?
ÁRVAI, SZEPELIK	Minő vakmerőség!	What insolence!
MÁRIA	Istenem! te látod lelkeket, szent egedből nézz le kínjaimra! Ó, viselj, viselj gondot reám, énreám és árva magzatimra!	My God! You see into my soul, now watch how I am suffering! Take care of me and my bereaved children!
ÁRVAI, SZEPELIK, BAKÓ EXECUTIONER	Méreg sápasztá el arcomat, majd dühösség lep meg e szavakra. Szemtelenység, amit ez teszen; méreg és düh lep meg e szavakra.	I pale with venom and rage over these words. Her impudence fills me with anger and wrath.
KIRÁLY KING	Szégyenpír borítja arcomat, rettegés fogott el e szavakra. Ily merészséggel csak az beszél, aki nyugodt, s szíve, lelke tiszta.	I blush with shame, and shudder from her words. Such valiant rhetoric comes only from those whose heart is calm and whose soul is chaste.
ÁRVAI, SZEPELIK	<i>(a Királyt nógatva)</i> Uram, király!	<i>(prodding the King)</i> Your Majesty!
KIRÁLY KING	<i>(Máriához)</i> Készülj halálra!	<i>(to Mária)</i> Prepare to die!
MÁRIA	Király! az ég urára, hallgass szíved szavára, ha bűnhődém, lakoljak, de így –	Your Majesty! By heaven you should listen to what your heart tells you. Had I offended, I will suffer but so –
ÁRVAI, SZEPELIK	Uram, ne hallgasd!	Do not listen, Your Majesty!
KIRÁLY KING	<i>(habozva)</i> Ó, mit tegyek?	<i>(hesitantly)</i> What should I do?
MÁRIA	Ó, irgalom, uram, király!	Have mercy, Your Majesty!
KIRÁLY KING	Nagy ég!	Good Heavens!
ÁRVAI, SZEPELIK	Hah, pokol! még szíve iránta kegyelemre hajol. Hajtsd végre, király!	To hell with it! His heart leans for mercy on her. Execute her, Your Majesty!
MÁRIA	Ne halld, ne szavok! <i>(Árva, Szepelek Máriához közelednek)</i> El, latrok előlem, el, aljas órok, rút ajkatokon a hon üdve forog, és rólok gyűlölet fenemérge csorog. <i>(a Királyhoz, Szepelekre mutat)</i> Ennek szerelem dühe marja szívét, <i>(Árvait érti)</i> vesztett kegyelem tüzelé föl ezét.	Do not listen to them! <i>(Árva and Szepelek approach Mária)</i> Away from me, you wretched thugs – you speak for the benefit of the country but the venom of hatred creeps from your lips. <i>(to the King, pointing at Szepelek)</i> This one is miserably lovesick, <i>(pointing at Árva)</i> while the other one is fired by having fallen from grace.
KIRÁLY KING	Elég, vigyétek!	Enough! Take her!

MÁRIA	<i>(kétségbeesve)</i> Jaj nekem! Ó, ments ki innen, Istenem! <i>(térdre esik)</i> Uram! nézd e két kisdedet – ezek világi nem, de természet törvények szerint véreid. Megfosztanád őket anyjoktól? kitennéd ezen dühödtek bosszújának? Nem, te azt nem teszed. Jertek, gyermekim! hulljatok porba, kérjétek kegyelmet anyátoknak!	<i>(frightened)</i> Poor me! Save me, my Lord! <i>(falling on her knees)</i> Your Majesty! Look upon these children – secular law might state otherwise, but according to the law of nature they are your flesh and blood. Would you bereave them of their mother? Would you expose them to the vengeance of these angry men? You would never do that! Come here, my children, fall on your knees and ask mercy for your mother.
GYERMEKEK CHILDREN	<i>(a Király elé térdelnek, kérve)</i>	<i>(kneeling before the King)</i>
KIRÁLY KING	<i>(elérzékenyül)</i>	<i>(touched)</i>
MÁRIA	Hah! látom szemeidben az engesztelés könnyűit. Igen, király, te nem mocskolod vérrel kezeid, te megbocsátasz!	I see the tears of reconciliation in your eyes. You will not sully your hands with blood, will you, Your Majesty. You will forgive me.
KIRÁLY KING	<i>(nem bír magával)</i> Igen, én megbocsátok!	<i>(overwhelmed)</i> Yes, I do forgive you!
MÁRIA	Hálám néked, ó, nagy Isten, a halálból mentél ki engem, fogadd szívem forró háláját. <i>(gyermekével elrohan)</i>	Praise be to you, almighty God! You saved me from death – take my sincere gratitude. <i>(she runs away with her children)</i>
ÁRVAI, SZEPELIK, BAKÓ EXECUTIONER	Mit jelentsen ez, királyunk?	What does all this means, Your Majesty?
KIRÁLY KING	Nem veszek én részt e gyilkosságban!	I do not take part in such murder!
ÁRVAI, SZEPELIK, BAKÓ EXECUTIONER	Ördög és száz pokol, már kegyelmre hajol, jól kiszámolt cselünk, fúj! de megsemmisült. Fúj, hagyjuk itt az udvarát, minden itt visszásan áll, majd találunk oly hazát, hol szilárd lesz a király.	Hell and damnation! He leans for mercy, and our carefully wrought plan, it has vanished. Let's leave his court – it's all in a mess here. We'll find a new home where the king knows what he does.
KIRÁLY KING	Menjetek hát, tigrisek szülőtti, ontatok vért, látom, szomjatok van. Szálljon rátok a nagy ég haragja, nem veszek én részt e gyilkolásban! <i>(el)</i>	Go ahead, you descendants of tigers! Shed blood as you please, I see your immense thirst. The wrath of God upon you – I do not take part in such murder! <i>(exit)</i>
ÁRVAI, SZEPELIK	Kezünkben vagy most, jaj neked! Az ég sem ment ki tégedet! Elértük célunkat! Gyerünk, siessünk, menjünk! <i>(mind el)</i>	You are in our hands now, and woe betide you! Heavens will not save you! Let us go, come on, hurry up! <i>(exeunt)</i>

Változás ❖ *Change of Scene*

Mária szobája
Maria's chamber

SCENA VIII

Mária két gyermekével, Árvai, Szepelik, bakó
Mária with her children, Árvai, Szepelik, executioner

PREGHIERA

MÁRIA Irgalomnak atyja! légy örökre áldott,
a halál karából megmentéd leányod.
Légy ezentúl is nekem oltalmazó Istenem,
oltalmaz engem és szegény hazámat!

Merciful Father! Eternal blessings on you
for saving your daughter from the claws of death.
Be my sheltering God,
look after me and my poor country!

ÁRVAI, SZEPELIK,
BAKÓ
EXECUTIONER *(a végszavaknál bejönnek, mielőtt Mária elvégezné imáját, a bakó ledöfi a másik kettő segítségével)*

(they enter at her last words, before she could finish her prayer; the executioner stabs her, the others help him)

MÁRIA *(leomlik, erőlködik fölkelni)*
 Jaj nékem, gyilkosok!
 Ó, István, a csók végső vala.
(összeomlik, a három gyilkos megrettenve a két gyermekkel az oldalszobába menekszik)

(she collapses, struggles to get on her feet)
 You murderers, I am done with!
 My István, our kiss was the last one.
(she collapses; scared, the three murderers grab the children and take shelter in the adjacent room)

MIKLÓS, *(kívül)*
 VADÁSZOK Bort, szerelmet énekeljünk *stb.*
 HUNTERS

(off stage)
 Let's sing about wine and love, etc.

MÁRIA Jaj nékem, jaj nékem!

Poor me, poor me!

SCENA IX

Mária, István, Miklós, vadászok
 Mária, István, Miklós, hunters

ISTVÁN Nagy ég!

Good Heavens!

VADÁSZOK Mi ez?
 HUNTERS

What is this?

MIKLÓS Húgom megölve!

My sister is slain!

ISTVÁN Megölve?

Slain she is?

Jaj nékem!

Poor me!

MIKLÓS, Irtóztató!
 VADÁSZOK
 HUNTERS

Dreadful!

ISTVÁN, Jaj nékem, hogy ezt kell látnom,
 MIKLÓS ó, Istenem, hogy ezt megengeded.

Poor me, that I have to see this!
 How could you let this happen, my God?

VADÁSZOK Irtóztató!
 HUNTERS

Dreadful!

MÁRIA Hozzám, karomba, utoljára,
 ó, drága férj, ó, boldogság,
 ó, gyermekim, jaj, meghalok!
(meghal)

Come to my arms, for the last embrace,
 dear husband, my happiness,
 my children – I am dying!
(she breathes her last)

ISTVÁN Meghalt tehát! de a Mindenhatóra, meghal mindegyik, ki
 gyilkolásodban résztveve!

She is dead! By God I swear, your murderers will die
 with you!

ISTVÁN, MIKLÓS, *(kivont karddal)*
 VADÁSZOK Bosszú a gyilkos fejére!
 HUNTERS

(with their swords unsheathed)
 Revenge on the murderer!

VÉGE AZ OPERÁNAK

END OF THE OPERA

Függelék II ❖ Appendix II

NO. 6

DUETTO

MÁRIA Drága bajnok, ah, Istvánom,
 szívem újra fellobog,
 ah, Istvánom, drága bajnok,
 holtig sohasem bocsátlak el.
 Karjaimba' tartlak zárva, ah, angyal.

My dearest warrior, István,
 my heart is throbbing again.
 My dearest warrior, István,
 I never will let you leave me in this life.
 I hold you in my arms, dear angel.

ISTVÁN Édes Máriám, édes Máriám,
 a te kebleden dobog,
 édes Máriám, édes angyal,
 holtig sohasem bocsátlak el.
 Karjaimba' tartlak zárva, ah, angyal.

My dear Mária, dear Mária,
 how your bosom is throbbing.
 My dear Mária, my dear angel,
 I will never let you go in this life.
 I hold you in my arms, dear angel.

MÁRIA Rémít engem a csatában,
 hogy nyomodban a halál,
 a vad ellen kardcsapása
 általjárta szívemet.

It scares me in the battle
 that death is so close to you.
 Every strike of your sword
 penetrates my heart.

ISTVÁN Mindig győztem a csatában,
 s volt nyomomban a halál,
 mert az ellen megtapodva,
 leigázva rabom lett.

I have always won the battle
 and death was so close to me,
 as the enemy was defeated
 and became my slave at last.

MÁRIA	A boldog frigy megújul, keblem újra fölvidul.	The happy marriage is renewed, my heart rejoices again.
MÁRIA, ISTVÁN	Keblem újra fölvidul, ah, újra fölvidul.	My heart rejoices again, rejoices again.
ISTVÁN	Édes Máriám,	Dear Mária!
MÁRIA	édes Istvánom,	Dear István!
MÁRIA, ISTVÁN	bízunk jövőnkben.	We trust in our future!

CABALETTA

MÁRIA, ISTVÁN	Lángszerelmünk nemsokára boldogítva meg lesz áldva. Ó, mi boldog óra leszen, ha áldott e szerelem!	Our blazing love will be blessed soon. The happy hour is nigh when our love is blessed by God.
MÁRIA	Ám legyen feledve búbánatom, karjaimban látlak, hű bajnokom! Nem bocsátlak karjaimból, soha, soha bocsátlak el.	Let my sorrow be forgot, as I see you in my arms, you faithful warrior. From my arms I will not let you go, I will never let you go.
	Ah, boldogság, ó, mily öröm, Istvánom, ah, angyalom, ah, angyalom!	Happiness and joy, István, my dear angel!
ISTVÁN	Ám legyen feledve búbánatod, karjaidban vagyok, szerelmesem! Nem távozom karjaidból, soha, soha távozom el.	Let your sorrow be forgot, as I am in your arms, my sweet lover. I will never leave your arms, I will never leave.
	Ah, boldogság, ó, mily öröm, Máriám, te drága lény, angyalom!	Happiness and joy, Mária, my dear angel!

Függelék III ❖ Appendix III

NO. 14
FINALE

ISTVÁN	Jaj nékem, vakuljatok meg, szemek, hogy ezt ne lássátok! Hol a gyilkos? Utána, aprítsátok ízekre, hányjátok a kutyáknak veszett testét! (néhány vadász el)	Poor me! I would rather get blind than see this horror! Where is the murderer? After him, slay him to pieces, feed his rabid corpse to the dogs! (some of the hunters exeunt)
ISTVÁN, MIKLÓS	Meghalt, teste jéghideg.	She has gone. Her body is cold.
ISTVÁN, MIKLÓS	Jaj nékem, hogy ezt kell látnom! Ó, Istenem, hogy ezt megengeded, zúzz össze engemet, ha ezt megengeded, ó, vedd el éltetem, ha őtet elvevéd! Hol van arcod szép rózsája, lángoló szemed tüze? Nincs, ó, nincs, elrombolá azt a halál fagyos szele.	Poor me, that I have to see this! How could you let this happen, my God? Crush me and take my life – if you have taken hers away! Where is the blushing rose of your face, where is the fire from your eyes? There is none, it is gone with the cold wind of death.
VADÁSZOK HUNTERS	Irtóztató, irtóztató!	Dreadful, dreadful!
ISTVÁN	Meghalt tehát! de a Mindenhatóra, meghal mindegyik, ki gyilkolásodban résztvőn. Szörnyű legyen bosszúm, mint a feláradt tenger! Rettentő, mint a végítélet. Barátim! ez ártatlannak vére fölött esküdjetek nekem segédkezet nyújtani!	She is gone! By God I swear that your murderers will die with you. My revenge will be frightful as the torrential sea! Terrible as the last judgement. My friends! Swear by the blood of the innocent to give me a helping hand!
VADÁSZOK HUNTERS	(kardot húznak, és egymásra teszik a holttest fölött) Mi esküszünk!	(they unsheath their swords and touch the blades above her body) We swear to you!
ISTVÁN, MIKLÓS	Esküdjetek, esküdjetek, bosszú a gyilkos fejére!	Swear to me, swear to me to take revenge on the murderer!
VADÁSZOK HUNTERS	Ez ártatlan angyal vére szálljon a gyilkos fejére! Bosszú a gyilkos fejére!	The blood of this innocent angel calls for revenge! Revenge on the murderer!
	VÉGE A DALJÁTÉKNAK	END OF THE OPERA

(Translated by Csaba Varjasi Farkas)